

2-TOM, 6-SON

CHET TILLARNI O'QITISHDA IT TEXNOLOGIYALARI,
MASOFAVIY TA'LIM, ELEKTRON RAQAMLI TA'LIM

Polvonova Dilinur Alisherovna

Qarshi davlat universiteti

Xorijiy tillar fakulteti

Nemis tili va adabiyoti yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada filologik va nofilologik til o'qitishning uzviy bog'liqligi murakkab muammolari shuningdek keng tarqalganlardan biri standartlashtirilgan testlar, o'qitish jarayonida o'qituvchilar madaniy jihatlarni yaxshi bilishlari va tilning demografik tadqiqotlari, hamda chet tilini o'qitishning maqsadi funktsional savodxonlik - talabalarning tilda vazifalarni bajarishi va bajarishi kerak bo'lgan qobiliyati, faoliyatda bir qator rollarni amalga oshiradigan usullar haqida ma'lumot beradi

Kalit so'zlar: Komunikativ til, simulyatsiya, grammatika, psixologiya, TOEFL.

Tadqiqot til o'rganish va o'qitishda integratsiyalashgan yondashuv, uning ahamiyati va til o'rgatishda integratsiyalashgan o'quv dasturini amalga oshirishni o'rganishga qaratilgan. Til o'rgatish va o'rganishga turli yo'llar bilan yondashilgan. Kommunikativ tilni o'rgatish (CLT) ortishi va haqiqiy muloqotda tildan foydalanish muhimligini tan olish bilan ko'plab til o'qituvchilari to'rtta ko'nikmani yanada samaraliroq o'rgatish yo'llarini qidirmoqdalar. Tilni o'rgatish uchun resurslar va imkoniyatlar doirasi hozir har qachongidan ham keng. Tilni integratsiyalashgan holda o'qitish zamonaviy til o'rganuvchilarning ehtiyojlarini qondirish uchun til o'qitishning moslashtirilgan usullaridan biridir. Ushbu qo'llanma tilni integrallashgan o'rgatishning turli shakllari va to'rtta ko'nikmani o'rgatishning oqibatlariga qisqacha qarashdir. Til o'rgatishning kompleks yondashuvi tilni o'rgatish va o'rganishning eng yaxshi usuli uchun asos bo'ladi.

Funktsional, ma'noga yo'naltirilgan tilni o'qitish va o'rganish usullarini grammatika va shaklga yo'naltirilgan o'qitish bilan integratsiyalashuvining ahamiyati hozirgi vaqtda ikkinchi va chet tillarini o'qitish va amaliy tilshunoslik sohasida qizg'in bahsmunozaralarga sabab bo'lmoqda. Til o'rganuvchilarning maqsadlari bugungi kunda ham kasbiy, ham akademik sohadagi tendentsiyalarni aks ettiradi. Haqiqiy hayotda tildan foydalanish va muloqotni simulyatsiya qilish ko'plab til o'rganuvchilar uchun tobora ko'proq maqsadli vakolat sohasiga aylanmoqda. Shu bilan birga, boshlang'ich maktabdan tortib to kattalar ta'limigacha bo'lgan kasbiy ta'lim dasturlarigacha bo'lgan har bir

2-TOM, 6-SON

darajadagi til o'rganuvchilar cheklangan vaqt ichida katta miqdordagi yangi strukturaviy va leksik elementlarni o'zlashtirishlari kerak. Til o'rganish maqsadlaridagi bu qarama-qarshilik ba'zilarini turli o'qitish va o'rganish kontekstlari uchun eklektik o'qitish usullari va usullarini yanada samaraliroq ketma-ketlik va bog'lash yo'llarini ko'rib chiqishga olib keldi. Tilni o'rgatish va o'rganishga kompleks yondashuv hozirda chet va ikkinchi tillarni o'qitish sohasida izlanayotgan va tadqiq qilinayotgan ana shunday usullardan biridir. Tilni integratsiyalashgan holda o'qitish til o'qitish metodologiyasiga yondashuv emas, balki u tilni o'qitish samaradorligi va samaradorligini oshirish uchun keng o'qitish strategiyalari va kommunikativ maqsadlarni muvofiqlashtirish va bog'lashga urg'u beradi. Integratsiyalashgan yondashuvlar til o'rgatishda muhim ahamiyatga ega, chunki ular o'quvchiga ko'proq foyda keltirishi mumkin. Integratsiyalashgan yondashuv filologik bo'lmagan tillarni o'qitishga qaratilgan til o'qituvchilari va filologik tillarni o'rgatuvchilar o'rtasida umumiy bo'g'in bo'lib xizmat qiladi. Integratsiyalashgan yondashuvning muvaffaqiyati har ikkala subyekt o'rtasida o'yin maydonini tenglashtirishga xizmat qiladi, bu har biriga boshqasidan o'rganish imkoniyatini beradi. Bunday yondashuv filolog bo'lmagan o'qituvchilarga chet tillarini o'rganayotgan talabalarni til elementlari bilan tanishtirish imkonini beradi; ular an'anaviy usullardan foydalangan holda qila olmaydigan narsa. Shu bilan birga, xuddi shu yondashuv filologiya tili o'qituvchilariga talabalar o'rtasidagi muloqotni o'z ichiga olgan maqsadli tilga asoslangan faoliyatni amalga oshirish imkoniyatlarini beradi. Bu zamonaviy til o'qituvchisi uchun juda muhim, chunki o'quvchilarni real hayot tajribasini taqlid qiluvchi sinf faoliyatiga jalb qilish odatiy holga aylangan. Bunga talabalar o'rtasida aniq rollarni ijro etuvchi maqsadli tildagi suhbatlar, suhbatlar va so'rovlar kiradi.

Grammatik mashqlar emas, balki og'zaki o'zaro ta'sir va almashinuvlarga asoslangan va maqsad mukammallik emas, muloqotdir (Gass and Selinker 2008). SLA nazariyasi o'quvchilar o'zaro tillarni yaratishda til qoidalarini muqarrar ravishda birinchi tildan ikkinchi tilga o'tkazishini tan olganligi sababli, o'qituvchilar o'quvchilarning o'ziga xos qiziqish sohasiga yo'naltirilgan kontentga asoslangan ta'limni yaratish orqali o'zaro tillarning tabiatidan foydalanishlari mumkin. Masalan, TOEFL imtihonini topshirishga tayyorlanayotgan koreyalik talabalarga ESL sinfida ingliz tilidan nisbiy band qoidalarini juda samarali o'rgatish mumkin, bu esa ulardan akademik o'qish parchalarini tushunish va yozishni talab qiladi. Talabalar koreys tilidagi nisbiy bo'lak tuzilmalarini allaqachon bilishganligi sababli, o'qituvchi faqat koreys va ingliz tilidagi nisbiy bo'laklar o'rtasidagi farqni tushuntirishi kerak. Keyin o'qituvchi talabalarga ingliz tilidagi akademik parchalardagi nisbiy bo'laklarni payqashga yordam beradigan mashg'ulotlar va mashqlarni

2-TOM, 6-SON

yaratishi mumkin va ularga parchadan olingan ma'lumotlarni umumlashtirish va tushuntirish uchun to'g'ri ingliz nisbiy gaplarini yaratishga imkon beradi. Shunday qilib, talabalar ingliz tilining ma'lum bir grammatika nuqtasini integratsiyalashgan tarzda o'rganadilar va mashq qiladilar, bu alohida grammatika qoidalarini o'rganish va grammatik mashqlarni bajarishdan ko'ra samaraliroqdir.

Va nihoyat, biz til o'qitish va o'qitish jarayonida til o'qituvchilari va talabalarining lingvistik xabardorligini va metatil bilimlarini oshirishimiz kerak. Aks holda, til o'qituvchilarining kelajak avlodi filologik bo'lmagan tillarni o'rgatayotganliklarini anglab yetmasliklari, chet tilini o'rganish jarayoni va xorijiy tilning lingvistik shakli boshqa tillardan farq qilishiga e'tibor bermasliklari xavfi mavjud. talabalar va o'qituvchilar har kuni foydalanadilar.

Bu qiyin bo'lsa-da, lekin hech bo'lmaganda biz bu muammoni I.S.P Nation tomonidan ishlab chiqilgan modeldan ko'rishimiz mumkin. Bu oddiy, amaliy va juda samarali bo'lishidan qo'rqadi. Ideal holda, chet tili grammatikasini o'rgatish L1 grammatika bilan o'zaro bog'liq bo'lishi kerak. Bu nafaqat talabalarning lingvistik ongini oshiradi, balki chet tilini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Til o'qituvchilari uchun chet tilidan talabaning L1 tiliga metalingvistik tarjimasidan qochish, chet tilining lingvistik shaklini L1 lingvistik shakliga moslashtirish yaxshiroq yo'l bo'lar edi. So'ngra, L1 va chet tili grammatika o'quv materialini solishtirish kerak va o'qituvchi bu ikki til o'rtasidagi o'xshashlik va / yoki farqlarni topishi kerak. Va nihoyat, talabalar kontrastli tahlil qilish uchun o'zlarining L1 va chet tilidagi materiallaridan foydalanishlari mumkin. Qarama-qarshi tahlil murakkab vazifa bo'lsa-da, o'quvchilarning cheklangan lingvistik qobiliyatini hisobga olgan holda, oddiy qarama-qarshi tahlil etarli bo'lishi mumkin va bu o'quvchilarning chet tili va o'quv jarayonidan xabardorligini oshiradi.

Ko'rinib turibdiki, filologik va nofilologik til o'qitishning uzviy bog'liqligi murakkab muammo bo'lib, til o'qituvchisi bir-biriga qarama-qarshi bo'lgan talablar va amaliy qiyinchiliklarga duch keladi. Shunga qaramay, maktab o'quv dasturida tilning har ikkala turi ham o'z o'rnini egallashini inkor etib bo'lmaydi va ular bilan bilimli kishi tanish bo'lishi kerak. Bundan tashqari, filologik tilni bilish noma'lum xorijiy tillarning ma'nosi va talaffuzini taxmin qilish uchun qimmatli vosita bo'lishi mumkin, va faqat bitta chet tilini o'rganish imkoniyati nolga teng. Nihoyat, biz hammamiz Xomskiyning "tilshunoslik psixologiyaning bir tarmog'i" degan fikriga qo'shilishimiz mumkin va tilshunoslik bo'yicha ham xorijiy, ham L1 tilshunosligi haqidagi bilimlar umumiy va maxsus psixologiya o'qituvchilarini qiziqtirishi mumkin. Shunday qilib, biz ushbu ikki turdagi til o'rtasidagi tafovutni bartaraf etishga harakat qilib, kompleks yondashuvni berishimiz kerak.

2-TOM, 6-SON

Foydalanilgna adabiyotlar ro'yxati.

1. Wang, A Derakhshan, LJ Zhang - Frontiers in Psychology, 2021 - frontiersin.org. Researching and practicing positive psychology in second/foreign language learning and teaching: the past, current status and future directions.
2. DL Banegas, PM Poole, KA Corrales - ... in Second Language Learning ..., 2020 - ceel.com. Content and language integrated learning in Latin America 2008-2018: Ten years of research and practice
3. NN Yusupova - ACADEMICIA: An International Multidisciplinary ..., 2021 - indianjournals.com. "Mixed educational technologies of accelerated teaching of english in cluster conditions"(On the example of non-philological students).
4. У Абдилакимова - Зарубежная лингвистика и лингводидактика, 2024 - inscience.uz. Methods of using effective approaches in teaching writing in non-philological higher educational institutions (in the example of English).
5. WCH Hong - Journal of Educational Technology and Innovation, 2023 - jети.thewsu.org. The impact of ChatGPT on foreign language teaching and learning: Opportunities in education and research.

